

mà, sense mirar-lo, me'l va donar). Pren i calla. Ara, (i Fuster va alçar un dit tan admonitori com el de Sant Vicent Ferrer), t'avise, punyeter ratolí de casa bona, no en faces cap ús mentre jo visca. Cap ús, cap comentari. Entesos?

—Entesos, senyor Fuster”.

Aquesta és l'escena relatada per Vicent Martí. L'autor, però, continua l'èpilog analitzant al detall els interrogants que podia provocar la presentació del seu text al Premi Andròmina. Totes les possibilitats hi són previstes: el robatori, l'apòcrif...

Dubtes, tots ells, que planaran ben segur sobre aquesta obra durant les properes setmanes i molt de temps més. Per sortir de dubtes Martí conclou: “Però “una lectura del text, per molt sumària que siga, líquida qualsevol especulació sobre el tema. Aquest és un llibre, de la primera a l'última lletra, de Joan Fuster, com ha de ser”.

Vicent Martí corona el seu text amb un: “Gràcies per aquesta colossal propina, senyor Fuster.” Abans, però, afegeix la seva voluntat que, en cas que l'obra sortís guanyadora es creï un pre-

mi de periodisme literari i d'investigació Guillem Agulló amb la dotació corresponent del Premi Andròmina.

En l'epíleg que reproduïm es troba la resposta a un dels principals interrogants: Com va arribar això a mans de Vicent Martí? Ara el temps i els erudits s'hauran d'encarregar d'esbrinar l'autenticitat d'aquest suposat *Dietari* de Joan Fuster. De moment, el jurat de l'Andròmina va decidir, com va explicar el seu portaveu, Eduardo Mendoza, en el sopar dels Octubre, excloure l'obra de la competició.

O. M.

“Colossal propina”

EL TEMPS reproduceix uns fragments del suposat dietari inèdit de Fuster presentat als Premis Octubre.

Política [31, juliol 1954]. El dia que es clausurarà el Congrés, tornant Vilanova i jo cap a la Residència, ens trobarem a Carmen Conde, que també hi anava. Mentre que marxàvem junts, aquesta bona senyora ens explicà la seua irritació perquè un poeta gallegc havia dit, davant d'ella:

—Mi patria termina donde termina mi lengua.

Em sembla que el de la frase era Manuel María. Carmen Conde s'escribassava:

—Eso es impolítico; una ofensa para los demás, una estupidez enorme, etc.

Jo li vaig dir:

—Mira, no te preocupes. Eso es, poco más o menos, lo que decía Unamuno.

—¿Qué?

—“La lengua es la sangre de mi alma. Mi patria es allí donde ella suena”. O algo por el estilo.

La poetessa castellana quedà desconcertada. Aleshores, va respondre'm:

—Bueno, eso lo podría decir Unamuno porque hablaba castellano. Pero, chico, si los gallegos piensan igual se van a quedar con una patria muy chica.

Lamentem-ho pels gallegcs.

Sueca, 11 d'agost, nit. Aquest matí, quan encara era al llit, a València, m'ha telefonat Martínez Ferrando. Passa uns dies a València. Hem estat tot el dia junts. La conversa ha estat variada, amb els temes que inflexiblement se'ns impo-

sen sempre: l'estat material i espiritual de València, la literatura catalana, els arxius i les biblioteques, el pintoresquisme del grup Torre, els últims llibres llegits... Una observació de Ferrando m'ha fet gràcia:

—S'ha adonat vostè que tots els mallorquins tenen aspecte de sagristà?

27, matí. He sentit comentar, a alguns amics, la campanya contra la prostitució, iniciada més o menys clarament, en algunes ciutats valencianes. L'assumpte és molt vidriós, i ara només m'interessa el seu aspecte anecdòtic. Contaven —i el fet té cara d'ésser rigorosament fals— que, fa temps, a Algemesí s'organitzà una manifestació demanant l'establiment de prostíbuls a la ciutat. Els bons hòmens d'aquell poble —segons aquesta còmica versió— s'haurien reunit en massa, a la plaça de la vila, enarborant pancartes amb inscripcions com “El pueblo de Algemesí pide putas”. La historieta no va més enllà. Però sembla que el problema del desfogament sexual, a Algemesí, presenta els seus matisos pintorescs. Com que, efectivament, allí no hi ha bordell, els hòmens han d'acudir als d'Alzira. Els dissabtes a la nit, el servei d'autobusos entre les dues ciutats es veu extraordinàriament concorregut per l'element mascle de la població. La gent sol anomenar aquell autobús “el cotxe de la llet”.

4 de setembre, nit. [...] Cada dia em

confirme en la creença que la unitat europea no es farà mentre no comencem per destruir l'estat nacional, mentre els vells estats europeus no es *desarticulen*. Per això em fa la impressió que els més sincers partidaris d'aquella idea unitària continental es troben entre les minories nacionals europees i potser entre els alemanys —no n'estic massa confiat, d'açò últim—. A mi, personalment, per exemple, no em preocupa la sobirania de l'estat espanyol, ni em preocupa tampoc la *sobirania* d'un possible estat català. La sobirania espanyola, perquè no em sent identificat amb el nacionalisme que s'hi defensa. La sobirania catalana, perquè no en tinc una experiència i no la puc enyorar *en la forma que la “sobirania” es presenta en altres estats*. Açò variarà en el cas d'un holandès, d'un luxemburguès, d'un való, d'un flamenc, d'un provençal —si n'hi haguera—, d'un bretó —id. id.— d'un basc, d'un bavarès, d'un... però en el fons, l'actitud última seria idèntica en tots ells i en un català nacional. Què ens importa la *sobirania* als que l'únic que volem és viure lliurement? Els drets dels pobles són uns altres que els drets dels estats —jo ho crec així—, els estats no. Els estats tenen uns interessos creats, que els pobles petits, els pobles naturals, encara no s'han fet o que no els han servit per a res. [...]

València, 19 [d'octubre], nit. Visita al clan Adlert. Ambient sufocant. Casp fa la impressió d'estar més ressentit que

mai i contra tothom. Resultà incòmode.

30, tarda. De retorn de Barcelona. Hi he passat sis dies, en comptes dels tres que havia previst. Estada a *chez* Folch. Noves coneixences: Raimond Galí, Joan Sales, J. V. Foix. Aquest darrer me'l vaig trobar per casualitat, un dia, a la Catalònia. Visites –per descomptat– a Casacuberta, Tasis, Aramon, Arimany, Vilanova i –naturalment!– Saltor. Una tarda, a casa Riba; un dinar, a casa Triadú; i un parell de tardes, a passejar amb Martínez Ferrando. Em vaig estar una estona llarga amb el bo de Comas, i una altra amb l'impacient Capell. Visites a llibreries de vell. Entre compres i donatius, m'he portat a casa uns cinquanta llibres, i la promesa de rebre'n alguns més. El millor de tot –des del punt de mira intel·lectual– han estat les tertúlies de casa Folch, amb aquest, Galí i Garrabou, i, és clar, les converses amb Riba i amb Foix. Des del punt de vista pràctic, l'entrevista amb Casacuberta, el qual, a més de regalar-me uns llibres –cosa rara en ell– em prometé la prompta publicació de *Les originalitats* i em suggerí la possibilitat d'estudiar l'edició del vocabulari català-castellà i castellà-català a mitges “amb València”. En total, una estada agradable.

3, gener [1954], de matí. Done per acabat el text d'*El descrèdit de la realitat*. No em satisfà massa, però em sembla relativament potable, dit siga sense vanitat. Veurem si els agrada, als editors; un d'aquests dies l'enviaré a Mallorca. Tant de bo hi hagués una mica de sorteta i pogués publicar-se encara enguany. No puc confiar-hi massa. El primer volum de *Raixxa* aparegué fa 6 o 7 mesos, si no més, i encara no l'ha seguit el segon. I crec que no és per manca d'originals, perquè sé que en tenen alguns –els de Casp, de segur: m'ho ha dit ell mateix–. Casacuberta m'anuncia l'entrada en impremta del text d'assaigs que té, de fa un any, ara quan passem festes. Almenys aconseguís açò dins 1955...

4 [d'abril], de matí. Cada vegada que pense en l'absurda configuració política de l'estat espanyol, veig més clarament que no es tracta d'un “estat totalitari”, en el sentit mussolinià, hitlerià o stalinià. D'estat totalitari només té una aparença caricatural, que també procura esvaïr, per raons de política internacional (ai, els amics americans!). Però tampoc no és una dictadura, en el sentit primoriverista o hispanoamericana (a desgrat del que ja preveia un personatge de Malraux, en

L'Espoir, sobre les pretensions dictatorials –“aprenent de dictador veneçolà”– del general Franco, previsió exacta per altra part). Açò és més que una dictadura i menys que un estat totalitari. A l'estat totalitari no s'ha arribat per impotència, i per manca d'una massa adherida a la idea. De dictadura, se n'ha passat per causa de les ramificacions institucionals, exemptes d'intenció provisòria. En realitat, aquest

panyols ens han proporcionat d'aquests fets no han estat molt abundants: possiblement més per culpa de la censura argentina que de l'espanyola. No es pot opinar ni conjeturar res sobre base sòlida. Les aparences revelen que Perón n'ha eixit (i) o mediatitzat per l'Exèrcit, que es cobraria així, amb influència política, el fet d'haver-li salvat el poder, (ii) o adonant-se que mig país, almenys, no està

RAFA GIL

Fuster, sempre present. En l'epileg Vicent Martí explica com aconseguí l'obra.

règim només s'assembla a un altre règim. a una altra modalitat de règim, precisament espanyola: a l'absolutisme de Ferran VII. Crec que el paral·lelisme es podria fer amb força de precisions.

14 de juliol 55. Argentina. [...] La tibantor de les relacions entre l'Església i l'Estat han arribat a extrems difícilíssims. El Govern de Perón expulsà un parell de prelats, i Roma contestà amb l'excomunicació. Uns dies després, una rebel·lió de la Marina posava en perill l'eufòrica demagògia del dictador. L'exèrcit, fidel a Perón, dominà la situació, però no solament des del punt de vista militar, sinó també del polític. Sufocat l'alçament, hi ha hagut canvis governamentals i un intent claríssim d'arribar a un acord amb l'Església. No era, potser, aquest el motiu que impulsà la insurrecció; de tota manera, les coses semblaven anar, ara, per bon camí. La premsa publicarà un discurs del marit d'Evita fent una crida a la concòrdia dels partits (!) i reconeixent que la culpa era de tots. Les notícies que els diaris es-

“amb ell”, contra el que les seues il·lusions dictatorials li haurien fet creure, i això deu haver-lo deprimat. Siga quina siga la perspectiva estrictament política, els catòlics s'han tornat a mostrar avalotats aquests darrers dies...

El dia 7, morí a Benimaclet Carles Salvador. Em vaig assabentar, de Sueca estant, pel diari. M'han dit que a l'enterrament assistiren Adlert i Casp. Unes paus unilateralment pòstumes. Potser hi anaren amb la millor intenció. Però, qui no pensarà que ho feien per demostrar que “per part d'ells” no hi havia inconvenient a restablir l'amistat –amb la consegüent deducció: si la “pau” no s'havia fet abans era per culpa de l'amic difunt?... L'última vegada que vaig veure Carles Salvador fou el 19 de juny, al *Rat*. Jo vaig anar-hi a la festa final de curs dels Cursets de llengua, per acompanyar Tónico Sancho i les cursetistes de Sueca. A penes vam crear unes frases de cortesia. Tenia molt mal color i un aspecte francament decaigut.

Al Nord d'Àfrica, França les està passant malament. Me n'alegre.